

**UJEDINJENE
NACIJE**

Međunarodni sud za krivično
gonjenje osoba odgovornih za
teška kršenja međunarodnog
humanitarnog prava počinjena na
teritoriji bivše Jugoslavije od
1991. godine

Predmet br. IT-95-5/18-T
Datum: 26. februar 2010.
Original: engleski

PRED PRETRESNIM VIJEĆEM

U sastavu: sudija O-Gon Kwon, predsjedavajući
sudija Howard Morrison
sudija Melville Baird
sudija Flavia Lattanzi, rezervni sudija

Sekretar: g. John Hocking

Odluka od: 26. februara 2010.

TUŽILAC

protiv

RADOVANA KARADŽIĆA

JAVNO

ODLUKA PO ZAHTJEVU OPTUŽENOG ZA ODGAĐANJE SUĐENJA

Tužilaštvo

g. Alan Tieger
gđa Hildegard Uertz-Retzlaff

Optuženi

g. Radovan Karadžić

Imenovani branilac

g. Richard Harvey

OVO PRETRESNO VIJEĆE Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (dalje u tekstu: Međunarodni sud) rješava po “Zahtjevu za odgađanje suđenja”, koji je optuženi podnio 1. februara 2010. godine (dalje u tekstu: Zahtjev), i ovim donosi odluku s tim u vezi.

I. Kontekst i argumentacija

1. Na statusnoj konferenciji održanoj 20. augusta 2009. godine pretpresni sudija je naveo da je predmet “sada spreman za suđenje”, poslije čega je optuženi, 3. septembra 2009. godine, dostavio svoj “Podnesak u vezi s početkom suđenja”. U tom Podnesku, optuženi je tražio da se početak suđenja odgodi za deset mjeseci. Na statusnoj konferenciji održanoj 8. septembra 2009. godine, Vijeće je odbilo zahtjev optuženog, konstatujući da je on imao dovoljno vremena da pripremi svoju tezu, i odredilo 19. oktobar 2009. godine kao datum početka suđenja.¹ Žalbeno vijeće je u žalbenom postupku potvrdilo ocjenu Pretresnog vijeća i naložilo Vijeću da početak suđenja odgodi nedjelju dana nakon što tužilaštvo podnese označenu optužnicu kako bi se osiguralo da optuženi ima dovoljno vremena da je pročita prije početka suđenja.² Pretresno vijeće je tada odredilo 19. oktobar 2009. godine kao rok u kojem tužilaštvo treba da podnese označenu optužnicu i naložilo da “suđenje treba da počne najkasnije 26. oktobra 2009”.³

2. Dana 21. oktobra 2009. godine optuženi je dostavio dalji “Podnesak u vezi s početkom suđenja”, u kojem je obavijestio Vijeće da neće pristupiti zakazanom početku suđenja jer, po njegovom mišljenju, njegova odbrana nije spremna. Poslije odbijanja optuženog da se pojavi 26. oktobra, 27. oktobra i 2. novembra 2009. godine, kao i upozorenja Vijeća u vezi s mogućim posljedicama njegovog opstruktivnog ponašanja, Vijeće je naložilo sekretaru Suda da imenuje branioca koji će se pripremiti da zastupa interese optuženog na suđenju, ukoliko to bude potrebno, i odgodilo je suđenje do 1. marta 2010. godine.⁴ Dana 19. novembra 2009. godine sekretar Suda je imenovao g. Richarda Harveya za branioca.⁵

¹ Pretres, 8. septembar 2009. godine (T. 454-456).

² *Tužilac protiv Karadžića*, predmet br. IT-95-5/18-T, Odluka po žalbi Radovana Karadžića na odluku o početku suđenja, 13. oktobar 2009. godine (dalje u tekstu: Odluka Žalbenog vijeća o početku suđenja), par. 26 i Dispozitiv.

³ Nalog o rasporedu za početak suđenja, 14. oktobar 2009. godine.

⁴ Odluka o imenovanju branioca i Nalog o daljnjem toku pretresnog postupka, 5. novembar 2009. godine. V. tu Odluku radi potpunog prikaza proceduralnog konteksta u vezi s tim pitanjem. Pretresno vijeće je odbilo zahtjev

3. U “Odluci po Zahtjevu optuženog za poništenje imenovanja Richarda Harveya” (dalje u tekstu: Odluka po Zahtjevu za poništenje imenovanja), Vijeće je potvrdilo Odluku sekretara Suda o imenovanju Richarda Harveya.⁶ Ono je kasnije odobrilo optuženom da uloži žalbu na Odluku po Zahtjevu za poništenje imenovanja.⁷ Dana 12. februara 2010. godine, Žalbeno vijeće je odbacilo žalbu optuženog po svim osnovama.⁸

4. Pored gorenavedenih postupaka, predsjednik Suda je nedavno rješavao po dva zahtjeva optuženog za preispitivanje odluka Službe Sekretarijata za pravnu pomoć i pitanja pritvora (dalje u tekstu: OLAD) u vezi s naknadama članovima tima odbrane optuženog: (i) u pretpretresnoj fazi;⁹ i (ii) u periodu od odgađanja suđenja do 1. marta 2010. godine (dalje u tekstu: period odgađanja) i u periodu posle 1. marta 2010. godine.¹⁰

5. U vezi s (i) gore, predsjednik Suda je 17. decembra konstatovao da sekretar nije uzeo u obzir relevantne faktore i da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao donijeti odluku kakvu je donio sekretar da timu odbrane optuženog dodijeli naknadu za maksimalno 4.000 sati tokom pretpretresne faze postupka. Predsjednik je zatim naložio sekretaru Suda da dodijeli optuženom naknadu za 7.500 sati za cijelu pretpretresnu fazu postupka.¹¹

6. U vezi s (ii) gore, u “Odluci po Zahtjevu za preispitivanje odluke OLAD-a o naknadama tokom pretresne faze” od 19. februara 2010. godine (dalje u tekstu: Predsjednikova odluka), predsjednik je konstatovao da sekretar Suda nije uzeo u obzir relevantne faktore niti da je pridao dovoljnu težinu određenim faktorima, te da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao donijeti sekretarevu odluku da se optuženom dodijeli naknada za maksimalno 250 sati mjesečno u periodu odgađanja, a poslije toga za maksimalno 150 sati mjesečno, pored vremena koje njegov tim provede u sudnici. Predsjednik je naložio “sekretaru da Karadžićevom timu odbrane dodijeli naknadu za 1.200

optuženog da mu se odobri ulaganje žalbe na tu Odluku, v. Odluka po zahtjevu optuženog za odobrenje da uloži žalbu na odluku o imenovanju branioca i Nalog o daljnjem toku pretresnog postupka, 23. novembar 2009. godine.

⁵ Odluka sekretara Suda, 19. novembar 2009. godine.

⁶ Odluku po Zahtjevu optuženog da se poništi imenovanje Richarda Harveyja, 23. decembar 2009. godine.

⁷ Odluka po Zahtjevu optuženog za odobrenje da uloži žalbu na odluku Pretresnog vijeća po Zahtjevu da se poništi imenovanje Richarda Harveyja, 13. januar 2010. godine.

⁸ *Tužilac protiv Karadžića*, predmet br. IT-95-5/18-T, Odluka po žalbi Radovana Karadžića na Odluku po Zahtjevu da se poništi imenovanje Richarda Harveyja, 12. februar 2010. godine (dalje u tekstu: Odluka Žalbenog vijeća u vezi s imenovanjem Richarda Harveyja).

⁹ Žalba na odluku OLAD-a u vezi s dodatnim sredstvima za pretpretresni postupak, 11. novembar 2009. godine.

¹⁰ Zahtjev za preispitivanje odluke OLAD-a o naknadama tokom pretresne faze, 14. januar 2010. godine.

¹¹ *Tužilac protiv Karadžića*, predmet br. IT-95-5/18-T, Odluka po žalbi na odluku OLAD-a u vezi s dodatnim sredstvima za pretpretresni postupak, 17. decembar 2009. godine.

sati mjesečno za vrijeme do nastavka suđenja, 750 sati mjesečno tokom pretresne faze”, kao i da g. Robinsona, jednog od pravnih savjetnika optuženog, tokom pretresne faze plaća po tarifi od 71 eura na sat.¹²

7. Na statusnoj konferenciji održanoj 28. januara 2010. godine, optuženi je naveo da će svoju uvodnu riječ dati 1. marta 2010. godine, ukoliko Vijeće odluči da suđenje treba da se nastavi tog datuma, kao i da će podnijeti novi zahtjev za odgađanje suđenja.¹³ Optuženi je potom podnio sadašnji Zahtjev, predlažući da Vijeće ne odlučuje po toj stvari dok Žalbeno vijeće ne donese odluku po njegovoj žalbi na imenovanje g. Harveya i dok predsjednik Suda ne donese odluku o finansiranju odbrane.¹⁴ On navodi da, ako predsjednik odluči u njegovu korist, suđenje treba odgoditi dok se optuženi “ne vrati u situaciju u kojoj bi bio da nije bilo greške sekretara”.¹⁵ On takođe navodi da nije mogao nastaviti da se priprema za suđenje u periodu odgađanja jer je sekretar “sabotirao” njegovu pripremu “obustavivši sva sredstva njegovom timu odbrane”, zbog čega se tim sveo na jednog stalnog člana i jednog honorarnog pravnog savjetnika.¹⁶ Osim toga, optuženi tvrdi da je to što je tužilaštvo objelodanilo materijal poslije odgađanja suđenja i što je podnijelo jedan broj obimnih podnesaka omelo njegove pripreme za suđenje u smislu da nije imao pomoć koordinatora predmeta i istražitelja.¹⁷ Pored toga, optuženi navodi da nije “imao nikakve koristi od rada” imenovanog branioca, imajući u vidu na koji je način sekretar imenovao g. Harveya.¹⁸

8. Dana 3. februara 2010. godine tužilaštvo je podnijelo “Odgovor tužilaštva na Karadžićev Zahtjev za odgađanje suđenja” (dalje u tekstu: Odgovor), navodeći da Zahtjev treba odbiti i pobijajući argumentaciju koju je iznio optuženi. Ono tvrdi da optuženi nije pokazao “kako se njegova spremnost pogoršavala tokom tih mjeseci”, od kad su Pretresno vijeće i Žalbeno vijeće konstatovali da je on spreman za suđenje.¹⁹ Tužilaštvo navodi da se odluka o odgađanju suđenja mora donijeti što prije, imajući u vidu mjere koje ono mora

¹² *Tužilac protiv Karadžića*, predmet br. IT-95-5/18-T, Odluka po Zahtjevu za preispitivanje odluke OLAD-a o naknadama tokom pretresne faze, 19. februar 2010. godine, Dispozitiv.

¹³ Pretres, 28. januar 2010. godine (T. 737-738).

¹⁴ Zahtjev, par. 15, 16, 20.

¹⁵ Zahtjev, par. 17.

¹⁶ Zahtjev, par. 13. V. takođe par. 2, 6-11.

¹⁷ Zahtjev, par. 14, 11.

¹⁸ Zahtjev, par. 12-13.

¹⁹ Odgovor, par. 5, 13. V. takođe par. 2.

poduzeti u vezi sa svjedocima.²⁰ Ono, osim toga, tvrdi da odluke predsjednika Suda i Žalbenog vijeća nisu relevantne za datum nastavka suđenja.²¹

9. Vijeće je takođe 3. februara 2010. godine izdalo “Nalog kojim se određuju rokovi za dalje podneske” (dalje u tekstu: Nalog kojim se određuju rokovi), u kojem je konstatovalo argumente optuženog iznete u Zahtjevu u vezi s materijalom koji je tužilaštvo nedavno objelodanilo i izrazilo želju da mu optuženi i tužilaštvo dostave podneske o konkretnim pitanjima objelodanjivanja koja su relevantna za period odgađanja.²²

10. Dana 9. februara 2010. godine tužilaštvo je dostavilo “Dalji odgovor tužilaštva na Karadžićev Zahtjev za odgađanje suđenja na osnovu Naloga Pretresnog vijeća od 3. februara 2010. godine, s povjerljivim dodacima A-F” (dalje u tekstu: Dalji odgovor tužilaštva), tvrdeći da objelodanjivanje određenog materijala optuženom poslije 16. oktobra 2009. godine ne daje nikakvog osnova za odgađanje nastavka suđenja.²³

11. Tužilaštvo se najprije bavi materijalom objelodanjenim na osnovu pravila 66(B) Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Pravilnik), tvrdeći da je odgovorilo na zahtjeve optuženog za tim materijalom u najkraćem roku i na konstruktivan način.²⁴ Osim toga, tužilaštvo navodi da se većina zahtjeva optuženog na osnovu pravila 66(B) odnosila na materijal “koji je samo izdaleka relevantan za tezu tužilaštva ili koji može da se odnosi na argumente koje on namjerava da iznese tokom izvođenja dokaza odbrane”.²⁵ U vezi s materijalom objelodanjenim na osnovu pravila 66(A)(ii) i pravila 65ter, “ogromna većina” objelodanjena je “rutinski”.²⁶ Tužilaštvo takođe navodi da optuženom nije nanijeta šteta jer je u decembru 2009. godine objelodanjen mali broj tih dokumenata.²⁷

²⁰ Odgovor, par. 12.

²¹ Odgovor, par. 11-12.

²² Nalog kojim se određuju rokovi, par. 1-2, 4, 5, 6. Optuženi je dobio rok od tri dana nakon donošenja odluke predsjednika, a tužilaštvo je dobilo rok od tri dana nakon što optuženi dostavi dalje podneske, v. Nalog kojim se određuju rokovi, par. 7.

²³ Dalji odgovor tužilaštva, par. 20-21.

²⁴ Dalji odgovor tužilaštva, par. 7-8, 10. V. takođe povjerljive dodatke A i B. Obratiti pažnju na to da tužilaštvo navodi da se u slučajevima ograničenja za neke dokumente na osnovu pravila 70 “ono proaktivno trudilo da dobije blagovremenu saglasnost”, a “[č]ak i u tim slučajevima, većina materijala objelodanjenog u odgovoru na zahtjev objelodanjena je mnogo ranije”. V. Dalji odgovor tužilaštva, par. 9.

²⁵ Dalji odgovor tužilaštva, par. 11, 15; Odgovor, par. 6-7. V. takođe Dodatak C, u kojem je tužilaštvo priložilo prepisku optuženog i jednog od njegovih pravnih savjetnika, u kojoj su ti zahtjevi iznijeti.

²⁶ Dalji odgovor tužilaštva, par. 17.

²⁷ Dalji odgovor tužilaštva, par. 17. Obratiti pažnju na to da tačan broj nije poznat. Tužilaštvo se poziva na činjenicu da 49 dokumenata od ukupno 621 dokumenta nisu ranije objelodanjeni zbog administrativne greške, ali

12. Pored informacija dostavljenih u Daljem odgovoru tužilaštva, tužilaštvo je 16. februara 2010. godine dostavilo Izvještaj o objelodanjivanju za period od 16. januara do 15. februara 2010. godine (dalje u tekstu: Februarski izvještaj tužilaštva o objelodanjivanju), u kojem navodi pojedinosti materijala objelodanjenog optuženom u tom periodu. U povjerljivim dodacima A i B konstatuje se koji su dokumenti objelodanjeni na osnovu pravila 65ter i 66(A)(ii) poslije podnošenja Daljeg odgovora tužilaštva, kao i razlozi zbog kojih oni nisu blagovremeno objelodanjeni.

13. Dana 22. februara 2010. godine optuženi je dostavio "Dopunski podnesak Zahtjevu za odgađanje suđenja poslije Odluke predsjednika Suda" (dalje u tekstu: Dopunski podnesak optuženog), u kojem tvrdi da posljedica Odluke predsjednika Suda mora biti odgađanje suđenja za još tri i tri četvrtine mjeseca kako bi se njegovom timu odbrane omogućilo da nadoknadi vrijeme za pripremu "izgubljeno" zbog nerazumne odluke sekretara da njihovu mjesečnu naknadu ograniči na 250 sati tokom perioda odgađanja.²⁸ Iako optuženi ponavlja da namjerava da svoju uvodnu riječ iznese 1. i 2. marta 2010. godine, on traži da se dokumentarna faza suđenja odgodi do 17. juna 2010. godine kako bi mu se omogućilo da se pripremi uz pomoć svog kompletnog tima odbrane.²⁹

14. Dana 22. februara optuženi je takođe dostavio "Podnesak u skladu s Nalogom Pretresnog vijeća kojim se određuju rokovi za dalje podneske" (dalje u tekstu: Dalji podnesak optuženog), u kojem iznosi svoj stav u vezi s obimom i prirodom materijala koji mu je tužilaštvo objelodanilo u periodu odgađanja. Pored toga što navodi pojedinosti o tome koliko je materijala na osnovu pravila 66(B) koji je tražio i dobio od tužilaštva u periodu odgađanja relevantan za njegovu tezu, on takođe navodi koliko mu je vremena potrebno da pregleda materijal na osnovu pravila 65ter, 66(A)(ii) i 68 koji mu je objelodanjen u tom istom periodu, za koji tvrdi da se sastoji od 47.790 stranica. On tvrdi da mu je, zbog odluke Sekretarijata u vezi s finansiranjem njegovog tima odbrane, tokom perioda odgađanja pomagao samo jedan i po čovjek, zbog čega nije bilo moguće pročitati i analizirati objelodanjeni materijal koji mu je dostavilo tužilaštvo, kao i izvršiti druge dnevne aktivnosti potrebne za odbranu.³⁰ Prema riječima optuženog, Odluka predsjednika Suda pokazuje da zbog Odluke sekretara o naknadi

potom navodi da se "[i]zuzimajući pet dokumenata objelodanjenih 15. januara 2010. godine, tih 50 dokumenata nalazi u posjedu optuženog barem od decembra prošle godine".

²⁸ Dopunski podnesak optuženog, par. 2.

²⁹ Dopunski podnesak optuženog, par. 3-4.

³⁰ Dopunski podnesak optuženog, par. 4, 6.

“nije bilo moguće da dr Karadžić pregleda objelodanjeni materijal, a kamoli da ga pročita i analizira”, te stoga suđenje treba odgoditi.³¹

15. Tužilaštvo je navelo da neće podnositi bilo kakve dalje podneske u vezi s tim stvarima.

II. Mjerodavno pravo

16. Član 20 Statuta Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Statut) traži da pretresno vijeće mora “osigurati da suđenje bude pravično i ekspeditivno, te da se postupak vodi u skladu s pravilima o postupku i dokazima uz puno poštovanje prava optuženog i dužnu brigu o zaštiti žrtava i svjedoka”. U članu 21 Statuta navode se prava optužene osobe, uključujući garantovanje minimalnih prava, kao što je “da ima odgovarajuće vrijeme i uslove za pripremu obrane [...]”.

17. Pravila 65ter, 66 i 68 Pravilnika utvrđuju određene obaveze tužilaštva pri objelodanjivanju u odnosu na optuženu osobu i suštinski su važna za pravično suđenje.³² Među njima, pravilo 65ter(E)(ii) predviđa da tužilaštvo uruči odbrani kopije dokaznih predmeta navedenih na njegovom spisku dokaznih predmeta na osnovu pravila 65ter. Prema pravilu 66(A)(ii), tužilaštvo će, u roku koji je odredilo pretresno vijeće ili pretpretresni sudija, odbrani dostaviti: (a) kopije izjava svih svjedoka koje tužilac namjerava da pozove da svjedoče na suđenju i (b) kopije svih transkripata i pismenih izjava uzetih u skladu s pravilom 92bis, 92ter i 92quater.

18. Po pravilu 66(B), “[t]užilac mora, kad se to od njega zahtijeva, dozvoliti odbrani da pregleda sve knjige, dokumente, fotografije i predmete koji se nalaze u posjedu ili pod nadzorom tužioca”, a (i) bitni su za pripremu odbrane ili (b) tužilac ih namjerava koristiti kao dokaze na suđenju, ili (iii) pribavljeni su od optuženog, ili su mu pripadali.

19. Konačno, pravilo 68(i), osim u slučajevima predviđenim pravilom 70, nezavisno predviđa obavezu tužilaštva da odbrani objelodani “što je prije moguće [...] sve materijale koji po njegovim stvarnim saznanjima mogu upućivati na nevinost, odnosno ublažiti krivicu

³¹ Dalji podnesak optuženog, par. 8.

³² V., npr., *Tužilac protiv Lukića i drugih*, predmet br. IT-98-32/1-T, Odluka po zahtjevu Milana Lukića da se izuzme svjedočenje zbog neblagovremenog objelodanjivanja, s povjerljivim dodacima A i B, 3. novembar 2008. godine, par. 15.

optuženog ili uticati na vjerodostojnost dokaza optužbe”. Objelodanjivanje materijala na osnovu pravila 68 stalna je obaveza tužilaštva.³³

20. Vijeće takođe napominje da, po pravilu 54, na zahtjev bilo koje strane ili *proprio motu*, može, prema potrebi, izdavati naloge, sudske pozive, naloge *subpoena*, naloge za hapšenje i za dovođenje u svrhu istrage ili pripreme i vođenja suđenja.

III. Diskusija

21. Pretresno vijeće je utvrdilo da je predmet bio spreman za suđenje u septembru 2009. godine, što je potvrdilo i Žalbeno vijeće. Međutim, da je bilo takve promjene okolnosti na kakvu se nije moglo očekivati da će optuženi reagovati prije početka suđenja sa samo 250 sati pomoći u odbrani mjesečno, bilo bi primjereno da Pretresno vijeće preispita svoju odluku u dijelu koji se odnosi na datum tog nastavka.

22. Ocjenjujući Zahtjev, Vijeće napominje da je Žalbeno vijeće navelo jedan broj faktora koje bi Pretresno vijeće trebalo uzeti u obzir kada bude utvrđivalo šta predstavlja odgovarajuće vrijeme za pripremu odbrane prilikom određivanja datuma početka suđenja, uključujući obim objelodanjenog materijala i brojčani sastav tima odbrane.³⁴ Kako je Žalbeno vijeće potvrdilo u svojoj Odluci o početku suđenja od 14. oktobra 2009. godine, Pretresno vijeće je sve te faktore uzelo u obzir kada je početak suđenja zakazalo za 19. oktobar 2009. godine.³⁵ Međutim, u svjetlu argumentacije optuženog i Odluke predsjednika, Vijeće će razmotriti obim i prirodu materijala objelodanjenog optuženom tokom perioda odgađanja, kao i posljedice Odluke predsjednika u vezi s brojčanim sastavom njegovom tima odbrane.

23. Predsjednik je mogao zaključiti, što je i uradio, da je sekretar postupio nerazumno kada je odredio stepen naknade timu odbrane optuženog tomom perioda odgađanja. Međutim, sudsko preispitivanje koje je predsjednik izvršio u svojoj Odluci bilo je ograničeno na pitanje naknade odbrani, te se on nije bavio, niti se mogao baviti, datumom nastavka suđenja, budući da je to pitanje isključivo stvar diskrecione odluke Pretresnog vijeća.³⁶ Stoga iz same Odluke

³³ *Tužilac protiv Blaškića*, predmet br. IT-95-14-A, Drugostepena presuda, 29. juli 2004. godine, par. 264.

³⁴ Odluka Žalbenog vijeća po žalbi na datum suđenja u predmetu *Ngirabatware*, par. 28.

³⁵ Odluka Žalbenog vijeća u vezi s početkom suđenja, par. 21-22.

³⁶ Odluka Žalbenog vijeća u vezi s početkom suđenja, par. 6; *Tužilac protiv Ngirabatwarea*, predmet br. ICTR-99-54-A, Odluka po žalbi Augustina Ngirabatwarea na odluke kojima se odbijaju zahtjevi za izmjenu datuma

predsjednika ne slijedi da *mora* biti odgađanja suđenja da bi se timu odbrane optuženog omogućilo da nadoknadi vrijeme „izgubljeno“ tokom novembra, decembra, januara i februara. Umjesto toga, ovo Vijeće se mora pozabaviti pitanjem da li su sadašnje okolnosti vezane za materijal koji je objelodanilo tužilaštvo i drugi događaji od početka perioda odgađanja takvi da zahtijevaju da se optuženom odobri dodatno vrijeme za pripremu, uz pomoć njegovog tima odbrane.

(i) *Objelodanjivanje*

24. Broj od otprilike 300.000 hiljada stranica objelodanjenog materijala koji je tužilaštvo dostavilo optuženom od polovine oktobra 2009. godine naveli su i predsjednik u svojoj Odluci, i optuženi, i tužilaštvo.³⁷ Na prvi pogled, taj broj doista djeluje veliki imajući u vidu činjenicu da je konstatovano da je predmet spreman za suđenje u septembru 2009. godine. Upravo iz tog razloga Vijeće je izdalo Nalog kojim se utvrđuju rokovi, tražeći od optuženog i tužilaštva da dostave dalje, detaljne podneske u vezi s tim u koju kategoriju objelodanjenog materijala spadaju te stranice, kao i razlog za njihovo objelodanjivanje u toj fazi suđenja.

25. Vijeće je preispitalo Izvještaje tužilaštva o objelodanjivanju od 16. oktobra 2009. do 16. februara 2010. godine (dalje u tekstu: Izvještaji tužilaštva o objelodanjivanju), kao i Dalje podneske tužilaštva, Dalji odgovor optuženog i Dalje podneske optuženog, te će koristiti ukupne brojke, uključujući broj stranica, koje su dostavljene u Izvještajima tužilaštva o objelodanjivanju. Vijeće napominje da je tužilaštvo u Daljem odgovoru tužilaštva i Februarskom izvještaju tužilaštva o objelodanjivanju navelo samo razloge za svoje kontinuirano objelodanjivanje materijala koji potpada pod pravila 65ter i 66(A)(ii), kao i na koliko materijala se svaki razlog odnosi. Nažalost, u vezi s tim na koliko materijala se svaki razlog odnosi, tužilaštvo je samo navelo broj dokumenata, a ne ukupan broj stranica o kojima je reč.³⁸

suđenja, 12. maj 2009. godine (dalje u tekstu: Odluka Žalbenog vijeća po žalbi na datum suđenja u predmetu *Ngirabatware*), par. 8, 22.

³⁷ Vijeće napominje da optuženi u Dopunskom podnesku optuženog ispravlja taj podatak na 400.000 stranica, poslije daljeg objelodanjivanja.

³⁸ Vijeće, pored toga, napominje da se u naslovima dodataka A i B Februarskog izvještaja tužilaštva o objelodanjivanju navodi da se oni odnose na period od 16. januara do 15. februara 2010. godine, ali se u samom Izvještaju navodi da se ti dodaci odnose na period poslije dostavljanja Daljeg odgovora tužilaštva, odnosno od 6. februara do 16. februara 2010. godine. Vijeće polazi od pretpostavke da je taj kasniji podatak tačan.

26. Prema Izvještajima tužilaštva o objelodanjivanju, tužilaštvo je optuženom od polovine oktobra 2009. godine objelodanilo ukupno 414.965 stranica materijala. Od tog broja, 1,5 odsto (6.362 stranice; 399 dokumenata) je materijal koji potpada pod pravilo 65ter Pravilnika, 2,5 odsto (10.577 stranica; 318 dokumenata) je materijal koji potpada pod pravilo 66(A)(ii), a 88,5 odsto (367.453 stranice; 4.334 dokumenta) je materijal koji potpada pod pravilo 68.

27. Prema tome, uprkos činjenici da je pretpretresni sudija odredio 18. maj 2009. godine kao krajnji rok za objelodanjivanje materijala na osnovu pravila 65ter,³⁹ tokom perioda odgađanja nastavljeno je objelodanjivanje dokumenata na osnovu tog pravila. Obrazlažući kasno objelodanjivanje tih dokumenata, tužilaštvo navodi sljedeće: (i) 100 dokumenata je objelodanjeno kao potencijalni dokazni predmeti tužilaštva u vezi sa „Zahtjevom tužilaštva za odobrenje da podnese dopunski spisak dokaznih predmeta na osnovu pravila 65ter“ od 14. decembra 2009. godine; (ii) 11 dokumenata je podlijegalo odgođenom objelodanjivanju; (iii) dva dokumenta su podlijegala ograničenjima na osnovu pravila 70 i objelodanjena su kada je dobijena saglasnost davaoca informacija na osnovu pravila 70; (iv) jedan dokument je zbirka dokumenata povezanih u „Zbirku mapa Sarajeva“; (v) 81 dokument je „objelodanjen da bi se ispravili propusti u ranije objelodanjenim dokaznim predmetima“, na primjer, da bi se zamijenili dokazni predmeti u kojima su nedostajale stranice ili koji nisu objelodanjeni blagovremeno zbog „administrativnog previda“; i (vi) 186 dokumenata je objelodanjeno jer su to alternativne verzije ranije objelodanjenih dokaznih predmeta, pri čemu većinu čine alternativni transkripti presretnutih razgovora, ali takođe obuhvataju dokumente kao što su mape, prema tome, „u suštini su objelodanjeni ranije objelodanjeni dokazni predmeti, ali u drugačijem formatu“.⁴⁰

28. Takođe, uprkos činjenici da je pretpretresni sudija odredio 7. maj kao krajnji rok za objelodanjivanje tog materijala,⁴¹ u periodu odgađanja nastavilo se s objelodanjivanjem

³⁹ Dalji odgovor tužilaštva, par. 19, povjerljivi Dodatak F; Februarski izvještaj tužilaštva o objelodanjivanju, par. 1(a), povjerljivi Dodatak A. V. takođe Nalog poslije statusne konferencije sa priloženim planom rada, 6. april 2009. godine (dalje u tekstu: Nalog poslije statusne konferencije).

⁴⁰ Vijeće napominje da se broj dokumenata naveden u ovom paragrafu ne slaže s brojem dokumenata u prethodnom paragrafu jer su brojevi dokumenata navedeni u ovom paragrafu oni koje je tužilaštvo dostavilo u Daljem odgovoru tužilaštva. Nasuprot tome, brojevi dokumenata navedeni u prethodnom paragrafu preuzeti su iz Izvještaja tužilaštva o objelodanjivanju. Razlika u podacima je, kako navodi tužilaštvo, posljedica činjenice da podaci u Izvještajima tužilaštva o objelodanjivanju obuhvataju upute na dokumente koji su ranije objelodanjeni, a podaci iz Daljeg odgovora tužilaštva ne obuhvataju. V. Dalji odgovor tužilaštva, par. 6.

⁴¹ V. Nalog poslije statusne konferencije.

materijala koji potpada pod pravilo 66(A)(ii).⁴² Kako navodi tužilaštvo, od tih dokumenata: (i) 108 je tužilaštvo tek nedavno dobilo; (ii) za 42 dokumenta su bile određene zaštitne mjere odgođenog objelodanjivanja; (iii) 21 dokument je podlijegao ograničenjima na osnovu pravila 70 i objelodanjen je kada je dobijena saglasnost davalaca informacija na osnovu pravila 70; (iv) 45 dokumenata je objelodanjeno na osnovu tog pravila kao „materijal vezan za konkretne svjedoke“, odnosno oni se odnose na svjedoke, ali „praktično ne spadaju u doseg tog pravila“;⁴³ (v) dva dokumenta se odnose na potencijalne buduće svjedoke tužilaštva; (vi) 57 dokumenata „dopunjuju ranije objelodanjene dokumente“, uključujući prijevode i transkripte audio i video-materijala; i (vii) 16 dokumenata nije objelodanjeno pravovremeno zbog „administrativnog previda“.⁴⁴

29. Tužilaštvo navodi da je “ogromna većina” materijala na osnovu pravila 65ter i 66(A)(ii) objelodanjenog od polovine oktobra 2009. godine objelodanjena „rutinski“.⁴⁵ Iako tužilaštvo može nastaviti da objelodanjuje materijal tokom cijelog postupka u konkretnim slučajevima, Vijeće ponavlja da je rok za objelodanjivanje cjelokupnog materijala na osnovu pravila 65ter i 66(A)(ii) bio maj 2009. godine. Eventualno objelodanjivanje materijala koji spada u te kategorije poslije tog roka treba da bude samo u izuzetnim slučajevima i samo iz razloga kao što su oni koje je Vijeće navelo u svojoj „Odluci po zahtjevu optuženog da se utvrde rokovi za objelodanjivanje“ od 1. oktobra 2009. godine (dalje u tekstu: Odluka u vezi s rokovima za objelodanjivanje), odnosno: (a) izjave svjedoka koje podliježu odgođenom objelodanjivanju; (b) izjave koje su date tužilaštvu, ili transkripti svjedočenja poslije roka za objelodanjivanje materijala na osnovu pravila 66(A)(ii); (c) materijal koji se odnosi na svjedoke koji su dodati na spisak svjedoka tužilaštva poslije roka za objelodanjivanje materijala na osnovu pravila 66(A)(ii); i (d) dokumenti koje bi tužilaštvo moglo zatražiti da doda na svoj spisak dokaznih predmeta na osnovu pravila 65ter poslije roka za objelodanjivanje materijala na osnovu pravila 65ter.

⁴² Dalji odgovor tužilaštva, par. 18, povjerljivi Dodatak E; Februarski izvještaj tužilaštva o objelodanjivanju, par. 1(B), povjerljivi Dodatak B. Primjer dopisa tužilaštva koji prate objelodanjivanje materijala na osnovu pravila 66(A)(ii) dostavljen je u Daljem odgovoru tužilaštva, povjerljivi Dodatak D.

⁴³ U vezi s (iv), tužilaštvo navodi da su ti dokumenti obuhvatali nepotpisane listove s podacima i bilješke s priprema za svjedočenje, kao i da ih je ono objelodanilo zajedno s kompletom dokumenata na osnovu pravila 66(A)(ii) kako bi optuženom pomoglo grupisanjem „materijala objelodanjenog za konkretne svjedoke“, v. Dalji odgovor tužilaštva, par. 18.

⁴⁴ Uzrok razlike između podataka navedenih ovdje i onih navedenih u paragrafu 26 dat je gore, v. fusnota 40.

⁴⁵ Dalji odgovor tužilaštva, par. 18.

30. Pa ipak, od polovine oktobra 2009. godine optuženom je objelodanjeno otprilike 16.939 stranica na osnovu pravila 65ter i 66(A)(ii), što nije zanemarljiva količina.⁴⁶ Vijeće izražava bojazan da je dio tog materijala kasno objelodanjen iz drugih razloga, a ne onih koji su gore navedeni. Iako Vijeće ne vidi ništa neprimjereno ili nerazumno u tome da se u ovoj fazi objelodane dokumenti koji se odnose na svjedoke za koje su određene zaštitne mjere odgođenog objelodanjivanja, koji podliježu saglasnosti davalaca informacija na osnovu pravila 70, koji su nedavno dobijeni ili koji se odnose na konkretne svjedoke, taj materijal ipak čini dio ukupne količine materijala objelodanjenog tokom perioda odgađanja, koji optuženi mora imati mogućnost da pregleda i analizira kako bi mogao pripremiti svoju odbranu.

31. Osim toga, Vijeće ne smatra da su greške načinjene u vezi s objelodanjenim materijalom ili zbog „administrativnog previda“ odgovarajuće opravdanje za objelodanjivanje materijala nekoliko mjeseci nakon isteka relevantnog krajnjeg roka. Međutim, neke greške su, ma koliko, naravno, bile nepoželjne, neizbježne. Vijeće smatra da je, iako se broj stranica ne može utvrditi, broj dotičnih dokumenata mali i da je riječ o 97 dokumenata od ukupno 672 dokumenta na osnovu pravila 66(A)(ii) i 65ter.

32. U vezi s drugim razlozima koje je navelo tužilaštvo, broj dokumenata koji su objelodanjeni i koji dopunjuju ranije objelodanjeni materijal na osnovu pravila 66(A)(ii) takođe je relativno mali (57 dokumenata), dok je, nasuprot tome, broj dokumenata koji su objelodanjeni kao alternativne verzije ranije objelodanjenih dokaznih predmeta u poređenju s njim vrlo veliki (186 dokumenata). Ti dokumenti ne bi trebalo da sadrže nove informacije, te Vijeće očekuje da se oni mogu pregledati brzo, pod uslovom da je jasno obrazloženo zašto se oni dodatno objelodanjuju. Vijeće se uvjerilo u ovo posljednje nakon što je pregledalo propratni dopis optuženom uz nedavno objelodanjen komplet materijala, koji je priložen u Dodatku D, kao i spisak materijala na osnovu pravila 65ter objelodanjenog poslije 16. oktobra 2009. godine, priložen u Dodatku F Daljeg odgovora tužilaštva.

33. Tokom perioda odgađanja, optuženom su objelodanjene 30.573 stranice (869 dokumenata) na osnovu pravila 68. Kako je Vijeće već navelo, tužilaštvo ima stalnu obavezu da objelodanjuje ekskulpatorni materijal na osnovu pravila 68 i ta obaveza ostaje čak i nakon

⁴⁶ V. Dalji odgovor tužilaštva, par. 18, 19, gdje tužilaštvo navodi da je od polovine oktobra 2009. godine optuženom objavljeno otprilike 9.339 stranica materijala na osnovu pravila 66(A)(ii) i 6.305 stranica materijala

što se donese prvostepena presuda, kao i tokom cijelog žalbenog postupka.⁴⁷ U tim okolnostima, ne može se reći da je optuženi imao pravo da prije početka suđenja pregleda sav materijal na osnovu pravila 68 koji mu je objelodanjen, iako je očito da taj materijal treba da mu se objelodani čim ga tužilaštvo otkrije, kao i da optuženi može od Pretresnog vijeća tražiti odgovarajuće pravno sredstvo ukoliko mu se materijal na osnovu pravila 68 dostavi kratko prije ili tokom suđenja, a koji utiče na njegovo unakrsno ispitivanje ili ispitivanje svjedoka. Vijeće ponavlja da je suštinski važno da tužilaštvo što prije objelodani sav materijal na osnovu pravila 68 kojim trenutno raspolaže, kao i da ubrza potragu za dodatnim ekskulpatornim materijalom.⁴⁸

34. U vezi s materijalom na osnovu pravila 66(B), tužilaštvo je od 16. oktobra 2009. godine objelodanilo 3.562 dokumenta, što iznosi 252.244 stranice.⁴⁹ Taj materijal predstavlja najveći dio materijala objelodanjenog optuženom u periodu odgađanja i njegov obim je znatan. Vijeće je preispitalo zahtjeve optuženog u vezi s materijalom na osnovu pravila 66(B), koji su navedeni u Daljem podnesku optuženog i Daljem podnesku tužilaštva. Ti zahtjevi se međusobno razlikuju, od malih po veličini do širokih u smislu broja kategorija traženih informacija, a priroda tih informacija takođe je različita, od konkretnih do relativno širokih. Najveći zahtjev je podnjet 8. jula 2009. godine i obuhvata mnogo kategorija informacija koje je optuženi tražio i od nekih država na osnovu pravila 54*bis*.

35. U periodu od 16. oktobra 2009. do 5. februara 2010. godine, tužilaštvo je optuženom objelodanilo materijal na osnovu pravila 66(B) koji proističe iz zahtjeva podnijetih 8. jula 2009., 14. augusta 2009., 23. septembra 2009., 9. oktobra 2009., 30. novembra 2009., 3. decembra 2009., 14. januara 2010. i 15. januara 2010. godine.⁵⁰ Kako navodi tužilaštvo,

- u odgovoru na veliki zahtjev od 8. jula 2009. godine, iako je prvi materijal objelodanjen 16. oktobra 2009. godine, većina materijala je objelodanjena 21. oktobra 2009. godine, najvećim dijelom nakon što je dobijena saglasnost

na osnovu pravila 65*ter*, što iznosi ukupno 15.644 stranice.

⁴⁷ Odluka u vezi s rokovima za objelodanjivanje, par. 19.

⁴⁸ V. takođe Odluka u vezi s rokovima za objelodanjivanje, par. 20.

⁴⁹ Dalji odgovor tužilaštva, par. 5. Vijeće takođe napominje da tužilaštvo nije objelodanilo nikakav materijal na osnovu pravila 66(B) u periodu od 5. do 16. februara 2010. godine. V. Februarski izvještaj tužilaštva o objelodanjivanju, par. 2. Vijeće, pored toga, napominje da odgovarajući podatak naveden u Izvještajima tužilaštva o objelodanjivanju iznosi 367.453 stranice.

relevantnih davalaca informacija na osnovu pravila 70.⁵¹ Drugi materijal tražen tim zahtjevom objelodanjen je 2. februara 2010. godine i to opet, u većini slučajeva, nakon što je dobijena saglasnost relevantnih davalaca informacija na osnovu pravila 70.⁵²

- u odgovoru na zahtjev od 14. augusta 2009. godine, tužilaštvo je 28. augusta 2009. godine obavijestilo optuženog da je već objelodanilo dio materijala koji je optuženi tražio na osnovu pravila 68, ali je 21. oktobra 2009. godine objelodanilo još 50 dokumenata.⁵³
- u odgovoru na zahtjev od 23. septembra 2009. godine, prvi materijal je objelodanjen 16. oktobra 2009. godine, a većina dokumenata je objelodanjena 21. oktobra, uključujući one koji su objelodanjeni nakon dobijanja saglasnosti relevantnog davaoca informacija na osnovu pravila 70.⁵⁴
- u odgovoru na zahtjev od 9. oktobra 2009. godine, prvobitna pretraga je dala „ogromnu količinu nepovezanog materijala“, te je ono objelodanilo osam relevantnih dokumenata „nakon pregledanja rezultata cjelokupne pretrage“.⁵⁵
- u odgovoru na zahtjev od 30. novembra 2009. godine, četiri dokumenta su objelodanjena 8. decembra 2009. godine.⁵⁶
- u odgovoru na zahtjev od 3. decembra 2009. godine, jedan dokument je objelodanjen 8. decembra 2009. godine.⁵⁷

⁵⁰ Dalji odgovor tužilaštva, povjerljivi Dodatak A. Vijeće primjećuje da se optuženi dodatno poziva na objelodanjivanje „Kompleta 201-203“, ali su ti kompleti objelodanjeni 16. i 19. februara 2010. godine, v. Dalji podnesak optuženog, fusnota 6.

⁵¹ Dalji odgovor tužilaštva, povjerljivi Dodatak A, str. 2-4.

⁵² Dalji odgovor tužilaštva, povjerljivi Dodatak A, str. 7-8. Vijeće napominje da u vezi s jednim zahtjevom tužilaštvo navodi da prvobitna pretraga nije dala rezultate, te je ono moralo da pretragu specifikuje, poslije čega je 2. februara 2010. godine objelodanilo relevantne dokumente. V. Dalji odgovor tužilaštva, povjerljivi Dodatak A, str. 8.

⁵³ Dalji odgovor tužilaštva, povjerljivi Dodatak A, str. 3.

⁵⁴ Dalji odgovor tužilaštva, povjerljivi Dodatak A, str. 2-4, 7-8.

⁵⁵ Dalji odgovor tužilaštva, povjerljivi Dodatak A, str. 5.

⁵⁶ Dalji odgovor tužilaštva, povjerljivi Dodatak A, str. 5.

⁵⁷ Dalji odgovor tužilaštva, povjerljivi Dodatak A, str. 5. Vijeće napominje da optuženom izgleda još nisu objelodanjene informacije o DNK profilu koji je držan kod Međunarodne komisije za nestale osobe (v. Dalji podnesak tužilaštva, Dodatak C). To pitanje je zasebno u odnosu na ovo trenutno i Vijeće će se njime pozabaviti odvojeno sa stranama u postupku.

- u odgovoru na zahtjev od 14. januara 2010. godine, 36 dokumenata je objelodanjeno 28. januara 2010. godine.⁵⁸
- u odgovoru na zahtjev od 15. januara 2010. godine, tri dokumenta su objelodanjena 5. februara 2010. godine.⁵⁹

36. Tužilaštvo takođe navodi da je veliki dio materijala koji je optuženi tražio na osnovu pravila 66(B) marginalno relevantan za tezu protiv njega ili da može da se odnosi na argumentaciju koju on namjerava da iznese tokom izvođenja dokaza odbrane, te da je količina materijala koji je možda relevantan za tezu tužilaštva „relativno mala“.⁶⁰ Kako predviđa pravilo 66(B), sve knjige, dokumente, fotografije i predmete koje odbrana traži da pregleda moraju biti „bitni [...] za pripremu odbrane“. Žalbeno vijeće je, u kontekstu žalbenog postupka, navelo da na osnovu pravila 66(B), „optužba mora, na zahtjev odbrane, dozvoliti pregled svez materijala koji bi u žalbenom postupku mogao biti prihvaćen kao dokaz ili može dovesti do otkrivanja materijala koji bi u žalbenom postupku mogao biti prihvaćen kao dokaz“.⁶¹ Na osnovu toga, Pretresno vijeće smatra da „materijal za pripremu odbrane“ predstavlja niži standard od „relevantnosti“ i da, u svrhe pravila 66(B), optuženi ima pravo da upućuje zahtjeve i dobija materijal koji potpada pod tu širu kategoriju.

37. Osim toga, optuženi se ne može kazniti zbog toga što razumno koristi to pravo garantovano Pravilnikom. Dužnost je Vijeća da dovede u ravnotežu pravo optuženog da traži materijal koji potpada pod pravilo 66(B) i potrebu da osigura i pravično i ekspeditivno suđenje. U tom pogledu, jasno je da postoji direktna korelacija između podnošenja brojnih i, često, velikih zahtjeva za informacije, od kojih se neki podnose u relativno kasnoj fazi, i objelodanjivanja znatne količine materijala. Štaviše, pretresno vijeće ne može određivati rokove za objelodanjivanje materijala koji potpada pod pravilo 66(B) zato što odbrana može u svakoj fazi podnositi zahtjeve da joj se dostavi taj

⁵⁸ Dalji odgovor tužilaštva, povjerljivi Dodatak A, str. 6.

⁵⁹ Dalji odgovor tužilaštva, povjerljivi Dodatak A, str. 9. Vijeće napominje da su ta tri dokumenta bila pretražive baze podataka koje imaju 87.284 stranice, v. Dalji odgovor tužilaštva, par. 16.

⁶⁰ Dalji odgovor tužilaštva, par. 11, 15.

⁶¹ *Tužilac protiv Radislava Krstića*, predmet br. IT-98-33-A, Odluka po zahtjevu optužbe za oslobađanje od obaveze objelodanjivanja osjetljivih informacija u skladu s pravilom 66(C), podnijeta kao povjerljiva 27. marta 2003. godine, str. 4. Žalbeno vijeće je navelo sljedeće kriterije za utvrđivanje da li je materijal „bitan za pripremu odbrane“: (i) da li su pitanja na koja se materijal odnosi predmet osnova žalbe, ili (ii) da li bi taj materijal, po

materijal, niti može postojati pravo odbrane da pregleda sav materijal na osnovu pravila 66(B) koji joj je dostavljen prije početka izvođenja dokaza u dotičnom predmetu.⁶² U suprotnom, odbrana bi mogla diktirati kada suđenje treba da počne jednostavno odgađajući podnošenje svojih zahtjeva za dostavljanje materijala na osnovu pravila 66(B), te bi, kada suđenje ipak počne, mogla tvrditi da suđenje treba odložiti svaki put kad podnese zahtjeve za dodatni materijal na osnovu pravila 66(B) i kada joj se on uruči.

38. Imajući u vidu gorenavedeno, Vijeće će sada razmotriti da li optuženom treba odobriti dodatno vrijeme za pregledanje objelodanjenog materijala, uz pomoć njegovog kompletnog tima odbrane, prije nastavka suđenja. Vijeće se uvjerilo da je bilo neizbježno objelodaniti veliki dio materijala koji je optuženom uručen tokom perioda odgađanja, naročito onaj dio koji se odnosi na kontinuirano objelodanjivanje potrebnog materijala na osnovu pravila 65ter i 66(A)(ii). Osim toga, kako je Vijeće već gore primijetilo, materijal na osnovu pravila 65ter i 66(A)(ii) i dalje će se optuženom objelodanjivati tokom cijelog postupka u konkretnim slučajevima, a tužilaštvo ostaje u obavezi da nastavi da objelodanjuje materijal na osnovu pravila 68. S obzirom na to, ne može se očekivati da će optuženi, prije nego što počne izvođenje dokaza, pregledati sav materijal koji spada u jednu od tih kategorija. Isto tako je bilo neizbježno objelodaniti materijal na osnovu pravila 66(B) jer je to učinjeno na zahtjev optuženog. Pored toga, u vezi s materijalom na osnovu pravila 66(B), Vijeće se, na osnovu informacija sadržanih u Dodatku A Daljem odgovoru tužilaštva, uvjerilo da je tužilaštvo blagovremeno odgovorilo na zahtjeve optuženog da mu se dostavi materijal na osnovu pravila 66(B). Obim materijala na osnovu pravila 66(B) i vrijeme njegovog objelodanjivanja nisu rezultat neprimjerenog postupanja tužilaštva. S obzirom na to, odgađanje izvođenja dokaza na suđenju nije opravdano uz obrazloženje da je objelodanjivanje materijala od strane tužilaštva na neki način bilo nerazumno.

39. Vijeće takođe nije ubijeđeno da obim dodatno objelodanjenog materijala opravdava još jedno odgađanje izvođenja dokaza, posebno s obzirom na činjenicu da je optuženi do sada imao 18 mjeseci da se pripremi. Konkretno, u sadašnjim okolnostima, Pretresno vijeće ne smatra da suđenje treba dalje odgađati da bi optuženi i njegov tim

razumnoj procjeni, mogao poslužiti kao osnova za daljnju istragu odbrane i dovesti do otkrića dodatnih dokaza koji bi mogli biti prihvatljivi po pravilu 115 Pravilnika.

odbrane mogli pregledati sav materijal na osnovu pravila 66(B) koji je tužilaštvo nedavno objelodanilo na njegov zahtjev. Dalje odgađanje bi predstavljalo drastičnu mjeru koja bi, shodno tome, imala stvarne reperkusije na pravo strana u postupku na pravično i ekspeditivno suđenje.

40. Osim toga, postoje druga sredstva da se osigura da prava optuženog ne budu ni na koji način narušena kasnim objelodanjivanjem konkretnog dokumenta ili dokumenata od strane tužilaštva ili njegovom nemogućnošću da prije početka izvođenja dokaza pregleda sav objelodanjeni materijal. Kako suđenje bude napredovalo, ukoliko optuženi podnese obrazložen zahtjev da mu se odobri dodatno vrijeme da se pripremi za unakrsno ispitivanje određenog svjedoka ili da prouči konkretan dokument koji tužilaštvo želi da uvrsti u spis, uz obrazloženje da mu je relevantan materijal tek nedavno objelodanjen, Vijeće će razmotriti takav zahtjev i možda mu odobriti odgovarajuće pravno sredstvo. Isto tako, ukoliko optuženi, nakon što pregleda materijal koji mu je objelodanjen u kasnoj fazi, otkrije da ima novih oblasti za relevantna pitanja koja bi želio postaviti svjedoku koga je dovelo tužilaštvo, on može zatražiti od Vijeća da se taj svjedok ponovo pozove radi daljeg unakrsnog ispitivanja. Ti zahtjevi bi trebalo jasno da pokažu valjan razlog za traženo pravno sredstvo, uključujući razloge zbog kojih optuženi smatra da mu je potrebno dodatno vrijeme ili da treba ponovo pozvati svjedoka, uz konkretno navođenje prirode novih informacija i toga kako su one relevantne za konkretnog svjedoka. Osim toga, imajući u vidu činjenicu da je Predsjednikova odluka, u kojoj je konstantovano da je optuženi trebalo da ima koristi od pomoći kompletnog osmočlanog tima odbrane tokom perioda odgađanja, doneta tek jednu sedmice prije okončanja perioda odgađanja, Pretresno vijeće napominje da optuženi ima mogućnost da Sekretarijatu podnese obrazloženi zahtjev za naknadu za svih osam članova njegovog tima odbrane tokom prvih nekoliko sedmica nastavka suđenja, kako bi oni mogli da nadoknade dio vremena „izgubljenog“ tokom perioda odgađanja i ostvare napredak u pregledanju dostavljenog materijala na osnovu pravila 66(B).⁶³

(ii) *Dodatni zadaci*

⁶² V. takođe *Tužilac protiv Ngirabatwarea*, predmet br. MKSR-99-54-T, Odluka u vezi s datumom suđenja, 12. juni 2009. godine, par. 43.

⁶³ V. Predsjednikova odluka, par. 46.

41. U Predsjednikovoj odluci, predsjednik je dodatno objelodanjeni materijal dostavljen tokom perioda odgađanja razmotrio u kontekstu jednog broja „dodatnih zadataka“ koje je optuženi trebalo da izvrši u tom periodu kako bi se pripremio za suđenje. Ti „doadtni zadaci“ su uključivali sljedeće:

- (i) činjenicu je da je optuženi tokom faze odgađanja morao da odgovori na razne zahtjeve tužilaštva za koje Vijeće, na osnovu opisa datog u Predsjednikovoj odluci, zaključuje da su uključivali „Prvi zahtjev tužilaštva za formalno primanje na znanje dokumentarnih dokaza vezanih za sarajevsku komponentu s povjerljivim Dodatkom A“, podnesen 19. oktobra 2009. godine (dalje u tekstu: Zahtjev za formalno primanje na znanje dokumentarnih dokaza – Sarajevo), “Zahtjev tužilaštva za odobrenje da podnese dopunski spisak dokaznih predmeta na osnovu pravila 65ter” (dalje u tekstu: Zahtjev tužilaštva u vezi s dopunskim spiskom dokaznih predmeta), “Prvi zahtjev tužilaštva za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka”⁶⁴ i “Peti zahtjev tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno” (dalje u tekstu: Peti zahtjev u vezi s formalnim primanjem na znanje), koji su svi podneseni 14. decembra 2009. godine;⁶⁵
- (ii) “činjenicu da treba obaviti razgovor s više od 200 svjedoka na osnovu pravila 92bis i da će vjerovatno biti potrebno osporiti 2.000 presuđenih činjenica” ;
- (iii) “potrebu da identifikuje i obavi razgovor sa svjedocima odbrane” ; i
- (iv) “potrebu da ospori više od 26 vještaka tužilaštva” .⁶⁶

42. U vezi s potrebom da optuženi odgovori na određene zahtjeve tužilaštva, Vijeće napominje da je praksa stalnog podnošenja zahtjeva normalan dio postupka pred Međunarodnim sudom. Vijeće je ranije odobrilo optuženom produženja roka za dostavljanje odgovora na konkretne zahtjeve koje je naveo predsjednik Suda. Ono je optuženom odobrilo dodatni rok od mjesec dana da odgovori na Zahtjev za formalno

⁶⁴ Vijeće napominje da se tim zahtjevom traži uvrštavanje u spis 321 dokumenta, a ne 700, na koliko se predsjednik Suda poziva u paragrafu 36 Predsjednikove odluke.

⁶⁵ V. Predsjednikova odluka, par. 36.

primanje na znanje dokumentarnih dokaza – Sarajevo i na Zahtjev tužilaštva u vezi s dopunskim spiskom dokaznih predmeta, te mu je odobrilo dodatne periode od otprilike šest sedmica da odgovori na Prvi zahtjev tužilaštva za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka i Peti zahtjev u vezi s formalnim primanjem na znanje.⁶⁷ Vijeće ovdje takođe primjećuje da je optuženi 5. februara 2010. godine zapravo podnio obiman odgovor na Peti zahtjev u vezi s formalnim primanjem na znanje.⁶⁸

43. Međutim, Vijeće potvrđuje da je to dodatno vrijeme odobrilo optuženom zbog obimnosti tih zahtjeva i da je odbacilo argument optuženog da je dodatno vrijeme opravdano s obzirom na to da članovi njegovog tima odbrane ne rade tokom perioda odgađanja zbog spora s OLAD-om oko naknade za njihov rad. Predsjednik je izveo drugačiji zaključak. Uzimajući to u obzir, Vijeće smatra da nemogućnost optuženog da odgovori na te zahtjeve zbog finansiranja njegovog tima odbrane nije razlog da se suđenje dalje odgađa. Eventualne teškoće s kojima se optuženi suočio odgovarajući na te zahtjeve zbog smanjenog obima pomoći koju je dobijao mogu se ispraviti tako što će se optuženom dati dodatno vrijeme za dostavljanje odgovora, izuzimajući Peti zahtjev u vezi s formalnim primanjem na znanje, na koji je optuženi već dostavio odgovor. U vezi s tim, Vijeće primjećuje da će, poslije Predsjednikove odluke, osmočlani tim odbrane dobiti finansijska sredstva za period odgađanja. Iako je predsjednik predvidio da bi, kada se suđenje nastavi, taj broj mogao unekoliko da se smanji, optuženi, kako je Vijeće gore prijetilo, može podnijeti obrazloženi zahtjev Sekretarijatu za dalje finansiranje svih osam članova tima odbrane tokom određenog perioda poslije nastavka suđenja kako bi se završili određeni konkretni zadaci.

44. Što se tiče ostalih „dodatnih zadataka“ koje je naveo predsjednik, Vijeće smatra da su oni bili relevantni za pitanja finansiranja tima odbrane optuženog, ali da nemaju nikakve veze s pitanjem odgađanja suđenja. Konkretnije, sva tri navedena zadatka su tipični vidovi pripreme teze svakog optuženog i oni ne moraju biti završeni prije nego što suđenje bude moglo razumno početi.

⁶⁶ Predsjednikova odluka, par. 36.

⁶⁷ V. Odluka po zahtjevu za produženje roka za dostavljanje odgovora na zahtjev tužilaštva za formalno primanje na znanje dokumenata, 30. oktobar 2009. godine; Odluka po zahtjevu optuženog za produženje roka za podnošenje odgovora na zahtjeve tužilaštva, 24. decembar 2009. godine.

⁶⁸ V. Odgovor na Peti zahtjev tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno, 5. februar 2010. godine.

45. U vezi sa svjedocima na osnovu pravila 92bis, Pretresno vijeće je u prethodnom sastavu jasno navelo da nije potrebno da optuženi ili njegov tim odbrane obave razgovor sa svakim od svjedoka tužilaštva na osnovu pravila 92bis da bi on mogao da odgovori na relevantne zahtjeve tužilaštva.⁶⁹ Vijeće je, isto tako, mišljenja da optuženi ne mora obaviti razgovor sa svim tim svjedocima prije nastavka suđenja. Ono ne vidi razlog zašto, ukoliko optuženi i dalje bude želio da obavi razgovor sa svakim od svjedoka tužilaštva na osnovu pravila 92bis, to, kao i obavljanje razgovora s potencijalnim svjedocima odbrane, ne bi moglo biti dio tekućeg rada njegovog tima odbrane

46. U vezi s vještacima tužilaštva, Vijeće podsjeća da, barem od polovine 2009. godine, optuženi aktivno radi kako na angažovanju svojih vještaka, tako i na unajmljivanju jednog broja vještaka koji će osporiti tvrdnje vještaka tužilaštva.⁷⁰ Osim toga, na zahtjev optuženog, OLAD mu je odobrio izuzetan broja sati u pretpretresnoj fazi kako bi njegovi vještaci mogli da obave svoj posao, pri čemu dio tih sati još nije iskorišten. Vijeće se uvjerilo da, ukoliko je i bilo nekog uticaja na rad vještaka koje je angažovao optuženi, uključujući eventualnu koordinaciju i preispitivanje njihovog rada, uslijed odluke sekretara u vezi s finansiranjem tokom perioda odgađanja, taj uticaj je bio minimalan. Osim toga, taj uticaj, ako ga je i bilo, može se prilično brzo nadoknaditi, budući da sada za optuženog ponovo radi tim u punom sastavu.

47. Konačno, Vijeće je uzelo u obzir činjenicu da je predsjednik utvrdio da materijal objelodanjen tokom perioda odgađanja *zajedno s* „dodatnim zadacima“ čine odluku sekretara nerazumnom. Ocjenjujući te faktore, uzete zajedno i imajući u vidu obim pomoći odbrane koja je pružena optuženom u periodu odgađanja, Vijeće ostaje uvjerenom da ti faktori ne opravdavaju dalje odgađanje suđenja. Postoje pravni lijekovi koji će efektivno razriješiti eventualnu štetu koju optuženi može trpjeti zbog obima materijala koji mu je objelodanjen i njemu će biti data dovoljna produženja roka da odgovori na zahtjeve koje je naveo predsjednik, a koji su gore konstatovani. Osim toga, s obzirom na prirodu „dodatnih zadataka“, tim odbrane optuženog razumno može nastaviti da radi na njima, uprkos nastavljanju suđenja.

⁶⁹ Nalog po održanom sastanku na osnovu pravila 65ter i Odluka po zahtjevima za produženje roka, 18. juni 2009. godine, par. 4.

⁷⁰ V. dopisi OLAD-a optuženom od 2. jula 2009., 21. jula 2009., 22. jula 2009., 12. augusta 2009., 25. augusta 2009. godine.

(iii) Podnesak optuženog u vezi s imenovanim braniocem

48. Vijeće će sada razmotriti posljednji argument optuženog, odnosno to da je njegova nemogućnost da izabere branioca sa spiska na osnovu pravila 45(B) dovela do toga da je sekretar imenovao za branioca g. Harveya, u kuga on ne može imati povjerenja, te stoga optuženi nije „imao nikakve koristi od rada“ imenovanog branioca. Vijeće podsjeća da je Žalbena vijeće svojom Odlukom u vezi s imenovanjem Richarda Harveya potvrdilo da optuženi nije imao pravo da bira imenovanog branioca, te da sekretar stoga nije prekršio takvo pravo time što optuženom nije dostavio spisak na osnovu pravila 45(B). Osim toga, iako Vijeće potiče saradnju optuženog i g. Harveya, riješenost optuženog da ne saraduje s g. Harveyom njegova je odluka, te stoga on mora snositi posljedice za nju. Vijeće takođe još jednom ponavlja u koju je svrhu imenovan g. Harvey, odnosno da se pripremi da zastupa interese optuženog na suđenju ako to bude potrebno. U vezi s tim, on nije imenovan kao još jedan član tima odbrane optuženog da optuženom pomaže tokom perioda odgađanja u pripremi teze optuženog. Iz tih razloga, Vijeće smatra da činjenica da optuženi nije imao koristi od rada imenovanog branioca nema nikakvog uticaja na njegovo odlučivanje po Zahtjevu.

IV. Dispozitiv

49. Shodno tome, Pretresno vijeće, na osnovu članova 20 i 21 Statuta i pravila 54, 65, 66 i 68 Pravilnika, ovim **ODBIJA** Zahtjev i **NALAZE** sljedeće:

- a) uvodna riječ optuženog biće saslušana 1. i 2. marta 2010. godine, poslije čega će se pretresni postupak nastaviti 3. marta 2010. godine izvođenjem dokaza;
- b) tokom uvodne riječi optuženog, g. Harvey će biti prisutan u sudnici i mogu ga pratiti do dva člana njegovog tima;
- c) poslije uvodne riječi optuženog, utvrdiće se kakvu će ulogu g. Harvey imati u daljem pretresnom postupku;
- d) optuženi može odgovoriti na Zahtjev za formalno primanje na znanje dokumentarnih dokaza – Sarajevo, Zahtjev tužilaštva u vezi s dopunskim

spiskom dokaznih predmeta i Prvi zahtjev tužilaštva za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka do petka, 12. marta 2010. godine;

e) optuženi i/ili tužilaštvo će eventualni zahtjev za odobrenje za ulaganje žalbe na ovu Odluku podnijeti do ponedjeljka, 1. marta 2010. godine.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu je mjerodavan tekst na engleskom.

/potpis na originalu/
sudija O-Gon Kwon,
predsjedavajući

Dana 26. februara 2010. godine
U Haagu,
Nizozemska

[pečat Međunarodnog suda]